

ВІДГУК
офіційного опонента
Михалюк Алли Михайлівни,
кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
про дисертацію Чи Синьєю «Формування художньо-аналітичних умінь
майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових
інструментах», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта. Музичне мистецтво, галузь знань
01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дисертаційної роботи

Актуальність запропонованого дослідження обумовлена активними модернізаційними трансформаціями, які нині відбуваються у сфері мистецької освіти, зокрема у вищій школі. Одним із пріоритетних напрямів удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є виконавська діяльність на духових інструментах, яка розглядається не лише як засіб розвитку технічних і художніх навичок, а й як ефективний інструмент формування художньо-аналітичних умінь. Тому не викликає сумніву, що у контексті оновлення змісту та методик музично-педагогічної освіти, виконавство на духових інструментах стає вагомим складовою інтеграції знань, критичного осмислення музичних явищ, інтерпретаційної діяльності та глибокого розуміння культурно-історичного змісту музичних творів. Адже гра на духових інструментах, з одного боку, вимагає високого рівня технічної підготовки, а з іншого – стимулює аналітичне осмислення художнього змісту музики.

Однак на практиці спостерігається недостатній рівень усвідомлення студентами ролі художньо-аналітичних умінь у контексті як виконавської, так і майбутньої педагогічної діяльності. Відтак це актуалізує необхідність комплексного дослідження музично-виконавської інтерпретації як ефективного засобу формування аналітичної культури майбутніх фахівців у процесі гри на духових інструментах. Таким чином, формування художньо-аналітичних умінь у процесі гри на духових інструментах є важливою

складовою професійної підготовки вчителя музичного мистецтва, що забезпечує його готовність до ефективної педагогічної, виконавської та творчої діяльності.

У світлі вищезазначеного представлена дисертаційна робота знаходиться у руслі актуальних питань сучасної мистецько-педагогічної освіти, а саме – проблеми формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах. Адже актуальність і своєчасність дослідження зумовлена потребою українського суспільства у висококваліфікованих фахівцях, які володіють широким спектром професійних знань, умінь та навичок, здатні до постійного професійного та особистісного самовдосконалення, ініціативної педагогічної і творчої діяльності та недостатньою обґрунтованістю питання формування художньо-аналітичних умінь у процесі гри на духових інструментах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна підтверджується результатами кваліфіковано здійсненого дослідження і не викликають сумніву. Презентовані в дисертаційній роботі наукові положення, теоретичні висновки та практичні рекомендації є обґрунтованими, що підтверджено всебічним аналізом наукових праць з обраної проблеми, з'ясуванням рівня розробленості її у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі, а також стратегією експериментальної роботи з діагностики рівня сформованості художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва та логікою формування цього конструкту в процесі гри на духових інструментах.

Автором були визначені надійні теоретико-методологічні орієнтири дослідження, які формуються у площині взаємоперетину таких ключових понять, як «вміння», «виконавські вміння», «аналітичні вміння», «інтерпретаційна діяльність», «аналітична діяльність». Заслуговує на схвальну оцінку те, що здобувач у своїх теоретичних розвідках спирається на

значний обсяг літературних джерел, зокрема зарубіжних, активно залучаючи наукові праці з дидактики, психології, естетики, мистецтвознавства. Застосування дисертантом системного підходу до розгляду досліджуваної проблематики, а також ґрунтовний аналіз сутності ключових понять і взаємозв'язків між ними сприяли побудові цілісної та логічно обґрунтованої структури дослідження. Такий підхід дав змогу послідовно розкрити зміст предмета дослідження – від категоріального аналізу базових дефініцій до виявлення особливостей художньо-аналітичних умінь, що зумовлюють залучення майбутніх учителів музичного мистецтва до гри на духових інструментах у контексті їхньої виконавсько-інструментальної підготовки.

Значущим і продуктивним виявився процес екстраполяції компонентної структури художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва у процес виконавсько-інструментальної підготовки. Такий підхід дозволив виокремити трикомпонентну структуру художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва – теоретико-семантичний, методико-рефлексійний, художньо-інтерпретаційний компоненти, що ґрунтувались на когнітивно-семіотичному, інтенціонально-рефлексійному, інтеграційно-творчому наукових підходах та базувались на педагогічних принципах – цілеспрямованого застосування феномену музичного тексту, контексту і підтексту в роботі над твором, зосередження уваги на смислових ресурсах музичних знаків, акцентуації уваги на пошуку методичних засобів художнього втілення образу, методичного самозабезпечення на основі рефлексії власних виконавських і викладацьких можливостей, стимулювання міжвидових мистецьких асоціацій, розширення художнього кругозору на засадах жанрово-стильових поліхудожніх паралелей і полімодальних траєкторій сприйняття та уявлення.

Наукова новизна результатів дисертації зумовлена тим, що автором *вперше* розкрито феномен художньо-аналітичних умінь, їх функціональні властивості в контексті музичної педагогіки; обґрунтовано сутність поняття «художньо-аналітичні вміння майбутніх учителів музичного мистецтва»;

визначено трикомпонентну структуру художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва шляхом кластеризації (семантичний, методичний та інтерпретаційний кластери), яка об'єднує певні уміння; обґрунтовано педагогічні принципи методичного характеру відповідно до когнітивно-семантичного, інтенціонально-рефлексійного та інтеграційно-творчого підходів; розроблено поетапну методику формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах. *Знайшли подальшого розвитку:* теорія інтерпретації творів музичного мистецтва; творчі аспекти аналітичної діяльності здобувачів вищої музичної та музично-педагогічної освіти в парадигмі поєднання науки, освіти та мистецької творчості, проблема інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті полікультури, виконавської та методичної підготовки майбутніх викладачів гри на духових інструментах.

Значущість результатів дослідження для науки і практики

Отримані результати безумовно мають теоретичну та практичну значущість. Теоретична цінність дисертації Чи Синьйой полягає у здійсненому автором моделюванні процесу формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті гри на духових інструментах, що представлено у дисертації в розробленій комплексній моделі формування означеної якості в здобувачів вищої освіти. Варто відмітити, що запропонована у дисертації модель, яка виступає концептуальним ядром дослідження, відображає методологічні та методичні засади формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті гри на духових інструментах. Зазначена модель побудована на системі взаємозв'язків між компонентами, науковими підходами, принципами, етапами, педагогічними умовами, методами та рівнями сформованості художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва. Уточнено сутність аналітичних та художньо-аналітичних умінь в загальному розумінні; кластери виконавської підготовки

крізь призму інновації мистецької освіти та компетентнісної парадигми; види аналітичної діяльності в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів музичних дисциплін; педагогічний потенціал творів для репертуару гри на духових інструментах з погляду на розвиток художньо-образного мислення. Вагомим теоретичним внеском дисертанта видаються розроблені та обґрунтовані педагогічні умови, які є необхідними і достатніми у досягненні ефективності формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах. Такими можна вважати активізацію комплексу аналітичної діяльності в роботі над музичним твором, стимулювання методичної самостійності та художньо-аналітичної ефективності в процесі вивчення творів для духових інструментів, акцентуацію інтеграції інтелекту та емоцій у виконавській інтерпретації музичних творів для духових інструментів.

Практичне значення дослідження полягає у розробці методів формування художньо-аналітичних умінь, які можна застосовувати в процесі гри на різних музичних інструментах: абстрагування різних видів аналізу твору; синтезування результатів здійснення різних видів аналізу твору, текстові завдання, самооцінювання; пошук помилок та їх подолання під час самостійної роботи, створення виконавсько-інтерпретаційних мап роботи над твором; наведення зв'язків аналізу ставлень та емоційних реакцій на виконавську інтерпретацію творів – для формування та підвищення рівня сформованості художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва та викладачів гри на духових інструментах. Ефективність запропонованої авторської методики забезпечувалась поетапним дотриманням виявлених педагогічних умов, розроблених методів. Формувальний експеримент, методика якого відрізняється гнучкістю, технологічністю та науковою коректністю, складався з трьох етапів. На кожному етапі впровадження авторської методики відбувалося вдосконалення конкретного компонента відповідної структури. Серед

найбільш цікавих методичних знахідок дослідника відмітимо методи – «методична самореферентність», «створення виконавсько-інтерпретаційних мап роботи над твором», «аналіз зв'язків між ставленням до твору та емоційним реагуванням на виконавську інтерпретацію», «створення художньо-стильових інваріантів інтерпретації образу». Результати формувальної дослідно-експериментальної роботи переконливо доводять перевагу розробленої Чи Синьшой методики. Зокрема, за допомогою критерію ϕ^* – кутового перетворення Фішера, доведено значущу різницю між кутами вибірок, що підтвердило ефективність розробленої авторської методики формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Структура дисертаційної роботи є обґрунтованою, логічно побудованою і складається з анотації (українською й англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (198 найменувань, з них 38 іноземними мовами), додатків. Зміст віддзеркалює тему дослідження, сформульовані загальні висновки відповідають поставленим дисертантом завданням.

В анотації до дисертації відображено основні результати дослідження, наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення, відомості про апробацію результатів дослідження, ключові слова. У вступі кваліфіковано обґрунтовано актуальність теми наукового дослідження, презентовано науковий апарат дисертації, подано для розв'язання п'ять завдань, висвітлено зв'язок роботи з комплексною науково-дослідною темою «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

У першому розділі дисертації «Теоретичні основи дослідження художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва»

здійснено поняттєво-категоріальний аналіз феномену художньо-аналітичних умінь у контексті інструментально-виконавської діяльності; розкрито сутність і охарактеризовано структурні компоненти художньо-аналітичних умінь майбутніх фахівців музичного мистецтва.

У другому розділі дослідження «Методологічні основи та методика формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах» конструктивно обґрунтовано методологічні підходи і педагогічні принципи дослідження і формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва; ґрунтовно представлено педагогічні умови та доцільні методи формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах, які впроваджувалися відповідно до визначених етапів дослідно-експериментальної роботи – семіотично-настановного, методично-пошукового і художньо-ментального.

У третьому розділі наукової роботи «Експериментальна робота з формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі інструментально-виконавської підготовки» логічно, зі збереженням усіх канонів наукового дослідження презентована експериментальна частина дисертації, а саме: розроблено діагностичний інструментарій, представлений як стандартизованими, так і авторськими методиками; презентовано впровадження розроблених засад в освітню практику формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах, що містить доцільні педагогічні умови й цікаві методи; зіставлено результати констатувального і формувального етапів експерименту; статистично, за допомогою критерію ϕ^* – кутового перетворення Фішера, доведено значущу різницю між кутами вибірок, що підтвердило ефективність розробленої авторської методики.

Слід відзначити, що на всіх етапах дослідження прослідковується вияв власних наукових позицій дисертанта, володіння різноманітними методами

науково-дослідної роботи. Представлені додатки уможливають унаочнення пропонованої дисертації, належно оформлені та повною мірою відповідають завданням дослідження і послідовності викладу дисертаційного матеріалу.

Знайомство з текстом дисертаційної роботи дозволяє констатувати, що Чи Синьой дотримався правил академічної доброчесності. Представлені в дисертації положення та ідеї є виваженими, оригінальними й обміркованими автором дисертації. Відтак дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України до змісту і оформлення дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

Фундаментальні положення та результати наукового пошуку Чи Синьой було висвітлено у форматі доповідей та виступів на наукових, науково-практичних конференціях *всукраїнського рівня*: «Проблеми інструментального виконавства в умовах сучасної мистецької освіти» (Умань, 2020), «Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності» (Полтава, 2024); *міжнародного рівня*: «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2019; 2020, 2021, 2022, 2024); «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав, 2023, 2024); «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладача мистецьких дисциплін» (Умань, 2020), 1 Міжнародна конференція «Художньо-виконавська та аудіальна культура дітей та молоді: актуальні проблеми сучасності» (Одеса, 2021), «Мистецький освітній простір у контексті реалізації, сучасної парадигми освіти» (Крапівницький, 2023, 2024); “Theoretical and empirical scientific research: concept and trends” II International Scientific and Practical Conference, (Oxford, May 28, 2021).

Результати дослідження у повній мірі відображено в 7 публікаціях автора, з яких: 3 – у фахових виданнях України, 1 – у співавторстві; 5 –

апробаційного характеру (1 – зарубіжна). Статті написані українською, англійською та китайською мовами.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

В цілому, безперечно, позитивно оцінюючи дисертацію Чи Синьюй, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. Попри високий науково-методичний рівень проведеного дослідження Чи Синьюй, вважаємо за необхідне зауважити, що у тексті дисертації неодноразово застосовується поняття «семантичні одиниці музичного тексту». Разом з тим, лише на сторінці 141, в одному реченні, коротко подається інформація щодо даного терміну (мелодичні, ритмічні мотиви, гармонійні зв'язки). На наш погляд, варто було б детальніше висвітлити суть означеного феномену.

2. У дисертації згадується такий аспект виконавства, як гра в ансамблі. Водночас, не в повній мірі розкривається питання щодо особливостей застосування художньо-аналітичних умінь в колективних формах музикування. Доцільно було б вказати, хто повинен здійснювати аналіз ансамблевого тексту.

3. У Додатку И представлено доволі цікаву класифікацію емоційно-виразних технік гри на духових інструментах: штрихи та їх аналіз, проте не конкретизовано, чи на всіх духових інструментах можна використовувати пропоновані технічні засоби.

4. Автор дисертації у переліку літературних джерел презентує доробки китайських учених відповідно до аналізу творів для саксофону. Варто було б додати також аналогічні публікації, в змісті яких були б подані твори та їх аналіз для інших духових інструментів.

Проте зазначені зауваження мають рекомендаційно-уточнюючий характер і не впливають на загальну високу оцінку представленої дисертаційної роботи Чи Синьюй.

Загальні висновки

Таким чином, дисертаційна робота Чи Синьой «Формування художньо-аналітичних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі гри на духових інструментах» є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. № 759) і Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор Чи Синьой заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта. Музичне мистецтво у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Алла МИХАЛЮК